

*Павло
Тичина*

ДУДАРИК

*Павло
Тичина*

ДУДАРИК

Казки

Для молодшого
шкільного віку

МАЛЮНКИ
ВАСИЛЯ ЄВДОКИМЕНКА

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1981

Эти сказки написал классик украинской советской литературы Павел Григорьевич Тычина. В своем творчестве он никогда не забывал и о маленьких читателях, писал для них, переводил на украинский язык сказки народов мира.

Упорядкування та передмова
СТАНІСЛАВА ТЕЛЬНЮКА

Рецензент
ПЕТРО МОРГАЄНКО

Т93 **Тычина П. Г.** Дударик: Казки. Для мол. шкiл. в. (Мал. В. А. Євдокименка. Упоряд. та передм. С. В. Тельнюка. Рецензент П. Д. Моргаєнко).— К.: Веселка, 1981.— 88 с., iл.

Вiдомi казки та переклади класика української радянської лiтератури П. Г. Тычини.

70802—052
Т 70802—052 БЗ—6—27.80. 4803010200. У2
М206(04)—81

Сивий-сивий, наче кульбабка, сидів Павло Григорович у кріслі на порозі дерев'яного будиночка в Кончі-Заспі і всміхався сонцю. А сонце було червоне, мов у горні, і, мружачись, дивилося крізь стовбури дерев на сивого-сивого чоловіка. Отак вони мовчки перемовлялися вже понад сім десятиріч... Павло Григорович усміхався — і сонце всміхалося, граючись: то заховається за гілку чи стовбур, то вирине знову й кине рудого-рудого зайчика на білу чуприну старого чоловіка...

— Дідусю! — ласкаво і дзвінко, мов на скрипоньці, прозвучало поряд.

Павло Григорович і не оглядаючись пізнав, хто це його кличе: це була правнучка Таня. Звісно, Таня повинна була б називати Павла Григоровича прадідусем, але вона була ще маленька, до школи не ходила, літеру «р» вимовляла погано. Йї таке велике і складне слово «прадідусь» вимовляти було ще трудно, отож вона й казала просто: «Дідусю!»

— Дідусю! — знову озвалася Таня.— А до чого це ти так придивляєшся?

— До сонця.

— Ти наче про щось із ним розмовляв, тільки я слів не чула...

— А я завжди з сонцем розмовляю! І сонце зі мною — теж...

— Так воно ж неживе!

— Як неживе? А придивись-но до нього зараз... Он йде воно між деревцями, мов дівчинка Червона Шапочка у лісі... Йде-йде, бабусі гостинці несе...

— А вовк? — раптом озвалася Таня.

— А що вовк?

— Так він же з'їв Червону Шапочку... Я знаю. Мені мама розповідала! Така страшна казка!

— Страшна? — здивувався дідусь і знову придивився до сонечка.— А я, наприклад, знаю, що ніякий вовк Червоної Шапочки не з'їв. Хочеш — розповідь?

— Ой-ой-ой, обов'язково, будь ласка, дідусю! — вигукнула Таня й тут же залізла до Павла Григоровича на руки.

— Ну, то слухай!..

І він став розповідати своїй правнучці, як стрів вовк Червону Шапочку і захотів її з'їсти, та як хоробра дівчинка вихопила ножика, що був у неї в кошику, і як врятувала від хижого звіра всіх добрих людей, яким вона несла гостинці.

— Ой дідусю, — зачаровано мовила дівчинка. — Як гарно ти вмєш розповідати казки! Ось дивись: білочка спустилася з дерева, присіла біля нас і слухає... Ти що — вмєш і для білочки розповідати?

Всміхнувся дідусь, аж зморшки заграли на обличчі.

— Мабуть, що вмєю... І коли білочка, чи жучок, чи павучок мені щось розповідають, то я розумію!

— Справді?

— Справді... Ось виростеш — прочитаєш у книжці, як я із комашками та звірятами розмовляв...

— Е, та коли це я ще виросту?! Якби ти мені зараз розказав!..

— Можна й зараз...

Тихо було навколо, червоне сонце сідало за деревами, білочка, розпушивши хвостика, побігала трохи, а потім вгамувалася. А Павло Григорович оповідав своїй правнучці, як він колись давно жив на березі моря у курені і разом з ним жили у курені сколопендра і цикада, їжачок і павучок, і про те, як він з ними розмовляв, а потім написав про це вірш «Курінь».

Уже почало темніти, але ні Тані, ні Павлові Григоровичу не хотілося йти до хати. Та й то! Тільки-но закінчить дідусь одну казку, а дівчинка просить:

— Іще одну розкажи! Ну, будь ласка!..

І він розказував... Про Івасика-Телесика. Тільки не так, як знала Таня, а інакше — з віршиками-пісеньками, з новими цікавими пригодами, коли хлопчик Івасик опинився спочатку в залізному орлі, а потім в гостях у піонерів. Піонери стали вчити його читати, бо Телесик же прилетів із старого світу, де дітей вчили не читати, а тільки шептати молитви та хреститися...

— Ой, так це було давно-давно? — зрозуміла Таня.

— Давно, — погодився Павло Григорович. — Тоді і твоєї мами ще не було на світі!..

Тоді... Була революція, і Павло Григорович Тичина

разом з тисячами й мільйонами робітників та селян боровся проти панів та капіталістів за щасливе життя народу. Боровся він своїми віршами, які славили нове життя і кликали на боротьбу за нього.

В сумках, разом з патронами і гранатами, носили революційні бійці по фронтах громадянської війни книжечку Павла Тичини «Сонячні кларнети». А в цій книжечці була надрукована віршована «Дума про трьох вітрів». Любили червоноармійці читати, як на ранній весні-провесні сходило Ясне Сонечко і скликало до себе вітрів, щоб вони оповіли людям про весну. Читали бійці і говорили між собою так: «Адже ж ця дума-казка — про нас і про революцію! Бо ж Ясне Сонечко — це сонце нового життя, а дужий вітер Легіт-Теплокрил — це Ленінська партія!» І летіли червоні бійці лавиною, бурею на ворогів — за нове життя, за весну людства, що про них так гарно розповів поет.

Минула громадянська війна, повернулися з походів бійці, пішли працювати на заводи і поля. І знову разом з ними були вірші Павла Григоровича Тичини. Вони додавали сили, кликали на трудові подвиги будівників Дніпрогесу і Харківського тракторного заводу, перших колгоспників і стахановців. І колишні червоноармійці читали книжки поета «Вітер з України», «Партія веде», «Чуття єдиної родини». І в кожній з цих книжок поет зумів розповісти про найголовніше, що хвилювало серця мільйонів людей. Для найменших читачів у Павла Григоровича завжди була нова казка. І про Івасика-Телесика, який в залізному орлі літав, і про Дударика, що вмів дивитися на ціле сторіччя вперед. А, крім того, він ще й переповідав казки інших народів, перекладаючи їх на українську мову...

Перекладати віршовані казки з однієї мови на іншу — це нелегко. Треба ж знати багато мов. Павло Григорович вивчив п'ятнадцять мов — і перекладав: з російської, білоруської, вірменської, грузинської, узбецької, татарської, чеської, польської, болгарської і ще з інших мов... А ще ж при перекладі треба так зробити, щоб було і точно, і звучно, і в риму. Для цього треба не тільки дуже добре знати мови, а й бути дуже талановитим поетом, великим майстром віршованого слова.

Павло Григорович Тичина був таким майстром. Його прекрасні вірші знають не тільки на Україні, не тільки в Радянському Союзі, а й далеко за межами нашої

країни. У роки Великої Вітчизняної війни його рядки повторювали, йдучи на подвиг, Уля Громова і Муса Джаліль. Яша Гордієнко — юний одеський підпільник — на допиті в фашистській катівні гнівно відповів своїм мучителям словами свого улюбленого поета Павла Тичини:

*Душі моєї не купить вам
ані лавровими вінками,
ні золотом, ні хлібом, ні орлом.
Стою — мов скеля, непорушний.*

А коли Радянська Армія оволоділа в травні 1945 року Берліном, наші воїни написали на рейхстагу слова з вірша Тичини «Партія веде».

Багато прекрасних книг написав Павло Григорович — книг, що кликали вперед, книг, що вчили бачити красу світу, книг, що вчили жити на землі й будувати нове життя. Але він не тільки писав книги. Він був міністром освіти України — і це в найтяжчі воєнні та повоєнні роки, коли і школи були поруйновані, коли й підручників не вистачало, коли не було в що одягтися, не було на чім писати, не було що їсти... Він був Головою Верховної Ради нашої республіки, депутатом Верховної Ради країни, провадив велику державну та партійну діяльність. А ще ж він був видатним ученим-академіком, написав багато наукових праць, зробив чимало записів українських народних пісень — з словами й нотами! — бо Павло Григорович дуже добре розумівся на музиці. І художник з нього був дуже гарний... І все, що він робив, виходило у нього гарно, красиво, талановито...

— Дідусю, ну, чому ти раптом замовк?

Павло Григорович притулився щокою до Таниної голівки, погойдав правнучку на руках...

— Це я думаю...

Надворі було вже темно-сизо. Вже сонце зайшло, тільки темно-фіалкові тіні позавмирили між деревами. Неподалік мовчав високий старий дуб. Між гіллям та листом на ньому щось там порядкувала білочка.

— Дідусю,— прошепотіла Таня.— А правда ж — гарно-гарно жити на світі?

— Гарно-гарно,— відповів дідусь Павло.

— Дідусю,— знову прошепотіла дівчинка.— А правда ж — світ як казка? А ти міг би розповісти мені про весь-весь світ?

Погладив Павло Григорович голівку маленькій Тані, подумав і відповів:

— Ось ти сама вслухайся у все, що світ тобі розповідає. Вдивляйся в нього, запам'ятовуй і думай... А в школі — добре вчись. А вивчишся — працюй добре. І побачиш, яке це велике диво — життя!

...Відтоді минуло вже багато років. Вже Таня великою стала. Вона добре вчилася у школі. Вона багато вже знає, бо прочитала силу-силенну мудрих книжок.

А казки дідуся Павла вона теж пам'ятає — всі до одної.

Нещодавно ми зустрілися з Танею — і згадали її прадідуся. А потім подумали: а якщо зібрати всі казки Павла Григоровича Тичини — і ті, що він сам придумав, і ті, що він переклав з різних мов, — та й видати цілою книжкою з гарними малюнками. Щоб усі діти прочитали їх!

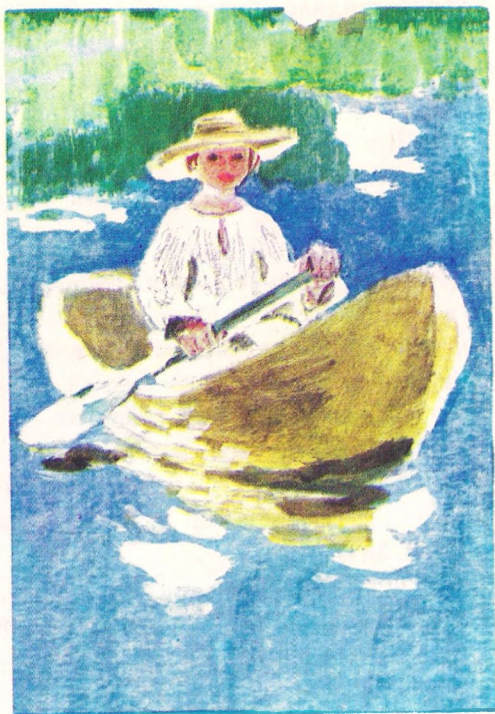
Так ми й зробили!

Ось тепер, дорогі діти, читайте цю книжку — мудру й цікаву, веселу й іноді сумовиту — книжку, яку для вас написав ваш добрий друг Павло Григорович Тичина.

СТАНІСЛАВ ТЕЛЬНЮК

ІВАСИК- ТЕЛЕСИК

ДУМА ПРО ТРЬОХ ВІТРІВ

На ранній весні-провесні,
Гей, на світанню гук.

Ой за морями, за високими,
Там за морями та за глибокими,
Ще й за шляхами несходимими —
Рано-пораненьку Ясне Сонечко сходило.
Ясне Сонечко сходило, братів своїх, Вітрів,
до себе іскликало,

До них словами промовляло:

«Брати мої!

Вітри мої!

Брати мої любі, милі,

Вольні, прудкокрилі!

А станьте ви на рівні ноги:

На гори, доли, на людяні шляхи, на перелогі

Летить — співайте,

Про мене, вашого брата старшого, Ясного Сонечка,

Людям повідайте.

А уже ж я та не по-зимньому грію:

Зоря з зорею перемигнутися не вспе,—

Як я поломенію».

Тее Вітри зачували,

На рівні ноги ставали,

На різні сторони свої дужі крила розправляли.

На ранній весні-провесні,

Гей, на світанню гук.

Що перший Вітер молодий —
Лукавий Сніговій —
Та так собі подумав, так помислив:
«А чи не краще б було,
Коли б ти, братику мій, Ясне Сонечко,
та по-зимньому ісходило?
Бо цю землю тільки пригрій —
То вже й клопіт імій».

Тож перший Вітер — Сніговій-Морозище —
Летить, гуде, свище,
Снігом хати обкидає,
З людей насміхає:
«Це вас,— каже,— Сонечко веснянее вітає».

Тоді тее люди зачували,
Одне д'одного словами промовляли:
«Ой, не будь, видно, весні, як у грудні грому,
Коли до нас говорять по-чужому».

На ранній весні-провесні,
Гей, на світанню гук.

Що другий Вітер молодий —
Безжурний Буровій —
Та так собі подумав, так помислив:
«Хай собі Сонечко як завгодно сходить —
Чи по-зимньому,
Чи по-весняному,
Аби мені було можна пити-гуляти,
Свою душеньку потішати».

Тож другий Вітер налітає,
Людам хати перекидає,
Гірко так насміхає:
«Це вас,— каже,— люди, весна та воля вітає»

Тоді тее люди зачували,
Одне д'одного словами промовляли:
«Як' отака весна, як отака воля —
Проклята ж наша доля!»

На ранній весні-провесні,
Гей, на світанню гук.

Що третій Вітер молодий —
Ласкавий Легіт-Теплокрил —
Та так собі подумав, так помислив:
«А спасибі, що Сонечко на весну повернуло,
А то б земля була навик схолонула, заснула».

Тож третій Вітер летить, співає,
До всіх із ласкою та по-рідному промвляє,
Жодного села, хатинки не минає,
У драну шибку ще й пучками поторохкає-пограє.
«А вставайте,— каже,— люди, Сонце вам
усміхається,

Вашого плуга земля дожидається».
Отоді тее всі люди зачували,
Із хат з піснями виходжали,
З великої радості святую землю цілували.

На ранній весні-провесні,
Гей, на світанню гук.

Кожі Микита м'яв —
прийшли к ньому люди,
прийшли в сльозах к ньому люди:
— Ой, горе, Микито, якби ти знав,
горе, якби ти знав!

Король-змій
город оступив —
ну що ти йому скажеш?
«Помилюю, як крові нап'юся»,—
ну що ти йому скажеш?

Найшов на Микиту гнів —
голови не підвів,
дванадцять кож під його руками
трись! трись!

Прийшли к ньому вдруге:
і в кожного ніс обрізаний,
і в кожного уші обрізані,
і в кожного губи.
І таке загнусавили щось:
— Ой, горе, Микито, якби ти знав,
горе, якби ти знав!

Найшов на Микиту жаль —
дурнями їх обізвав:
от уже дурні, так дурні,
й коли вони переведуться!

Прийшли к ньому втретє:
і кожен перед собою вів —
жінку без голови,
сина без голови,
і так страшно, так смішно ступали їх ноги —
немовби живі...

Тут Микита зірвавсь:
— Усі ви безголові!
Ну що з того, що я вам поможу?
Ви тричі приходили і тричі ті ж самі —
які ви негями!

Де
ваші
багатії?

— А! — пролунало — і стало мовчання.
Розширились очі — і стало мовчання.

— Чом в їх уші не обрізано?
— Чом в їх синів не порубано?

— А! — розірвалось — і стало мовчання.
Розширились очі — і всі догадались
(лисніла кров із мертвих)...
Поклали мертвих окремо.
Живі стали окремо.
Вдарили на багатія!
Микита на короля!

Аж закипіла земля...

ДУДАРИК

Був собі батько та й мати.
Та був у них син.
Тільки що не зробить —
то все по-їхньому не до ладу,
ото й усього, що грать умів.
Як заграє у дуду —
листя танцює на дубу,
батько й мати «годі» — просять,
самі ноги так і носять.
А ще він знав таке слово,
що як скаже —
усі люди на сто літ уперед дивляться.
Раз і каже батько:
— Як ти такий, що нас, старих, до гріха призводиш,
іди собі,
а ми вже якось самі.—
Пішов.
Забрів у ліс та як заплаче!
Аж тут коник біжить,
такий гарячий гнідяхок:
— Чого ти? — каже.
— Так і так, на сто літ уперед розказав,
так за це й прогнали.
— Хочеш пасти мене? — Хочу! — Ну, так паси.—
От він почав коня пасти.
Пасе, ляже та й заграє,
на коника поглядає.
Сонце слухає та й сяде,
а само ж, червоне, раде.

Отак і йшлось.
Аж уранці побачив сяєво.
та й пішов на нього:
Іде, іде — коли море.
А через море така царівна на березі стоїть,
на руці перстень діамантовий сяє.
— Дай мені перстень.
— Перейди сюди, то дам.—
Почав Дударик переходить.
Що до половини вбрєде —
та й вернеться.
Що до половини мілко —
а там уже й тоне.
Аж тут коник біжить.
— Що ж ти,— каже,— без мене?
Сідай, перевезу.—
Переїхав Дударик на той бік,
а царівна й каже:
— Я думала, що ти хто,
аж ти мужик.—
А Дударик їй:
— Давай мені перстень, а то заграю.
— Ану заграй, я ще не чула.—
Як заграв він, як заграв,
ціле царство підняв,—
взявся в боки цар, цариця —
аж ніяково дивиться.
Ну,— каже цар,— це й дудка.
Ху! Хай йому хрін!
Ніяк ніг не вдержиш.
Кажи ж тепер: чого тобі треба? —
Дочка каже: прийшов по перстень.
Дударик каже: так ти ж поманила.
Цар каже: я вам обом голови втну.
— Ні, не втнеш.
Маю дудку з бузини,

як заграю —

ти-ни-ни...—

Аж тут підкралася дочка —

хвать —

і нема дудки.

Заплакав Дударик.

Похмелився цар і подобрішав трохи.

— Ну,— каже,— як зробиш, що загадаю,—

пущу живого.

Достань мені золотоперу пташку,

таку, щоб підспівувала, як я вам голови

стинатиму.—

Йде Дударик, плаче,

аж тут коник скаче.

— Не плач,— каже,— то дурне:

іще хто кому зотне.

Сідай на мене. Як приїдеш до скелі,— тупни ногою.

Тут тобі прилетить пташка й попитає: чого хочеш?

А ти скажи:

«Пташко-крилашко!

Годі тобі та годі співать,

поїдемо царю очі клювать».

Вона сяде на руку тобі, а ти її погладиш.—

Так і зробили.

Приніс царю Дударик пташку.

— Оддай мені,— каже,— дудку тепер та й пусти.—

Засміявся цар.

— Тебе, мужика, випустити тільки,

то потім не спіймаєш.

Бач, яку пташку дістав, що все на очі лізе.

От мені взнай, чого місяць червоний.

— Де ж би я взнав, чого місяць червоний?

— Ну, як ні, то меч утне твою голову.—

Йде Дударик, плаче,

аж тут коник скаче.

— Не плач,— каже,— будеш знать,

як з царями розмовлять.—

Сів Дударик на коника
та й їде під небо.

Приїхали до місяцевого батька,
питають.

А місяців батько (його сонцем звать)
саме люльку закурив.

— Ге! — сміється,—

Та того місяць червоний,
що царі з людьми виробляють.—

Поїхали назад.

Дударик каже:

— Того місяць червоний,
що царі з людьми виробляють.—

Як почув цар, як побіліє!

— Тепер,— каже,— не однак як убить.

Дочка каже: сказано — мужик.

Тільки челядь мовчить — червоніє...

— Тепер,— каже цар,— як не достанеш
зцілющої води — кінець.

Я хочу всіх царів з гробів піднять,
а то самому страшно.—

Йде Дударик, плаче,
аж тут коник скаче.

— Не плач,— каже,— не біда,
буде завтра в нас вода.—

Ще світ не свінув,
як коник у поле скакнув.

Коник каже:

— Лягай за мною та й лежи.

Прилетять воронята мене ніби

різаного дзьобати,

а ти їх половиш.

А як прилетять ворони просити воронят —
то ти скажи: чорні ненажери!

Пуцу ваших ненажерят,

як принесете мені мертвої, а не живої води.
Ворони принесуть тобі у пляшках мертвої води,
а ти їм віддаси діти.—

Так він і зробив. Та й помчав до царя.

— Дістав?

— Дістав.

— Ану кропи мене, я побачу, чи мужик царю
помічник? —

Дударик покропив царя, а той замовк і не ожив.

Дочка каже: що ж ти зробив?

Челядь каже: мовчи, бо й тобі те буде.

Дударик каже: подайте мою дудку.

Як заграв він, як заграв,

ціле царство підняв —

люд танцює, люд питає:

ой, чого це так світає?

А він узяв та й одкрив їм усе чисто на сто літ
уперед:

що можна й без царя,

що можна й без цариці.

Отакий був Дударик!

Ми кажемо: сходить сонце.

А це:

уранці

маленька дівчинка, червона шапочка,
встає, встає...

Умилась там чи ні —

корзинку — і в ліс голубий!

А в лісі душно!..

На дощ

хмари, як собаки:

то за вухом почешуться,

а то зубами клац! клац!

У лісі душно, а тут ще й вовк (місяць):

— Куди це в путь?

— А з сходу аж на спадень,

бо й там мої живуть,

червоношапочки ждуть не дождуться.

— А може б, я тебе з'їв? — Із'їж.—

Червона шапочка за ніж!

Вцілила вовку в лису голову,

а сама скорій туди,

де ждуть її, ждуть не дождуться.

Ми кажемо: заходить сонце.

ІВАСИК-ТЕЛЕСИК

Що ж, коли просите,
просто й почну
про Йвася-Телесика,
про люту змію —
був собі,
був.

За морем це діялось
чи в нашім краю,
давно чи недавнечко —
того не скажу —
був собі,
був.

Був собі дід та баба, і був у них хлопчик Івасик.
Ото як підріс, то й каже: зробіть мені золотого
човника, срібне весельце, буду я рибу ловити та
вас годувати.

Зробили йому човника,
сів, одіпхнувсь,
срібнее веселечко —
мовби пустун —
хлюп собі,
хлюп.

Срібнее веселечко,
крапчаста вода,
ловиться, ловиться

велика й мала —
хлюп собі,
хлюп.

От мати наварила йому снідати. Принесла до берега та й кличе:

— Івасику-Телесику,
приплинь-бо сюди,
дам тобі я їстоньки,
їстоньки-пить,
дам тобі
пить.

А Телесик їй:

— Чую, чую, матінко,
човник верну,
човник повертаючи,
воду горну —
тут я ось,
тут!

Наївся, напився. Віддав рибку матері та й знов на човника.

Срібнее веселечко,
крапчаста вода,
ловиться, ловиться
велика й мала —
хлюп собі,
хлюп.

А змія підслухала, як мати кликала Телесика, прийшла до берега та й давай гукать товстим голосом:

— Івасику-Телесику,
приплинь, приплинь до бережка,
дам я тобі їсти й пити.

А він чує та каже:

— То ж не голос матінки,
то зміїна річ,
не вернись до бережка,
клич, хоч, не клич,—
іч, яка,
іч!

Змія бачить, що нічого не вдіє, та пішла до коваля:

— Ковалю-ковалику,
Скуй голосок,
такий, як у матінки,
чий Івасьок.
Іч, який,
іч!

Коваль і скував. Вона пішла до бережка й стала кликати. А Телесик думає, що то мати, та й каже:

— Чую, чую, матінко,
човник верну,
човник повертаючи,
воду горну,—
тут я ось,
тут!

А змія його хап із човна та й понесла до своєї хати. Приносить до хати: — Зміючко-Оленочко, затопи піч та спечи мені Телесика, а я гостей покличу,

та будемо гуляти.— Та й полетіла кликати гостей.
От тільки Оленка надумалась топити піч, Телесик
вибіг надвір, замкнув хату, виліз на височенного
явора та й сидить.

Коли летить табун гусей. Телесик їх і просить:

— Гуси-гуси-гусенята,
візьміть мене на крилята,
та й понесіть до батенька,
а в батенька їсти й пити
ще й хороше походити.

А гуси йому:

— Ой раді б ми зупинитись —
за нами орел.
Й раді б ми тебе взяти —
та за нами орел.

Коли летить другий табун.

— Гуси-гуси-гусенята,
візьміть мене на крилята,—

аж і той табун:

— Та за нами орел.

Коли ось летить і сам той орел.

Залізом поблискує
та гуде, гуде.
Не махає крилами,
плавко пливе —
раз тільки,
раз!

Почав його Телесик просити, так де! Хіба ж почеє?! От ізняв він із себе сорочку й почав нею махати до орла. А орел побачив та й спустив йому вниз на вервечках корзинку. Уліз Телесик усередину орла та й думає: куди ж це я попав? Хай би лучче гуси мене взяли!

А воно хитається
вгору та вниз.
По боках і спереду
небо все скрізь —
вгору та вниз.

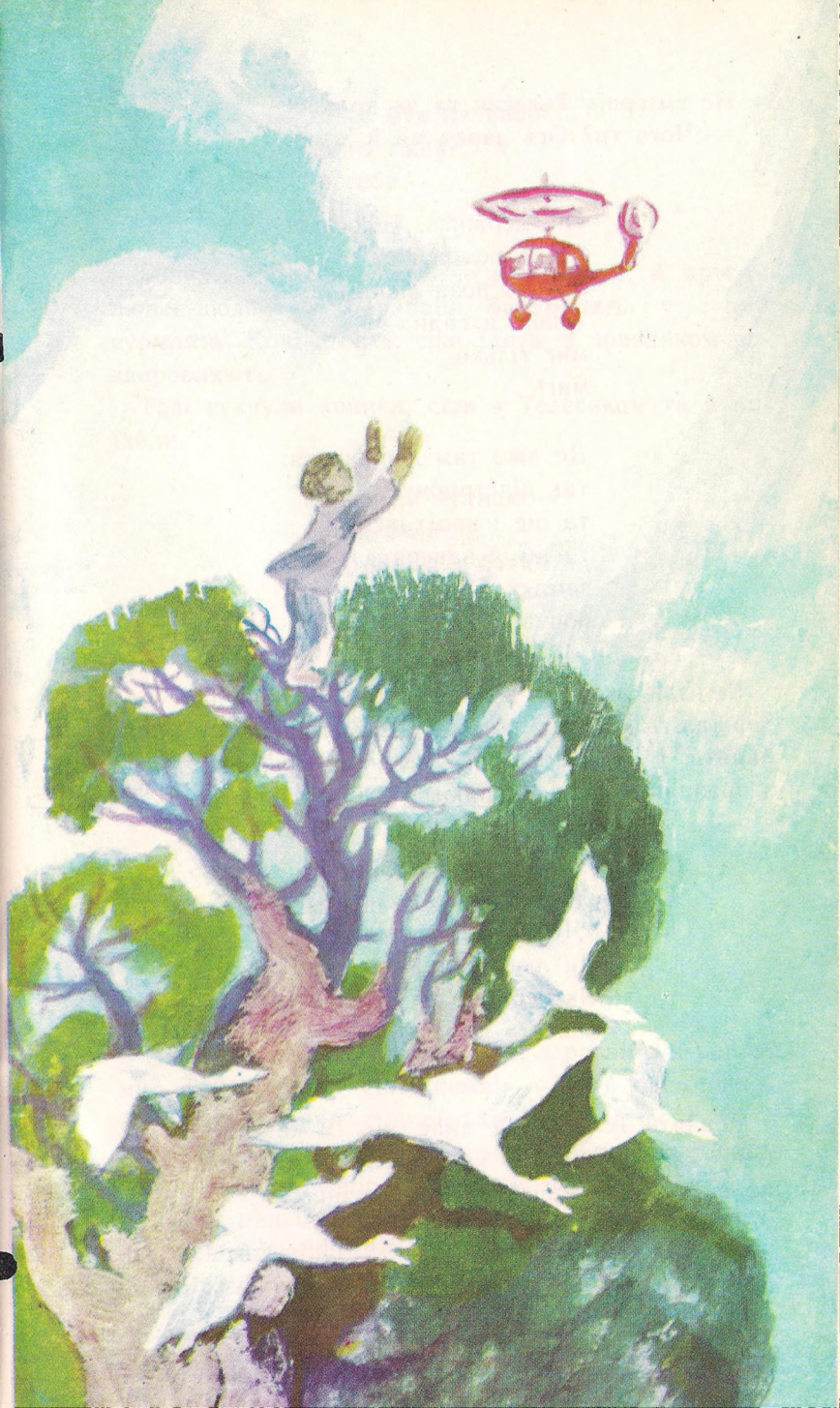
Бачить Телесик: хтось його держить за руки та в одержу кутає. Думає Телесик: куди ж це я попав?

А воно хитається,
а воно тремтить,
вітер поза вікнами
свіжий шумить,
вітер
шумить.

Ото дививсь Івасик, дививсь, та й заболіла голова.

Сниться йому, видиться:
мати стоїть,
кличе, дожидається:
«Плинь-бо сюди,
дам тобі
пить».

Сниться йому, видиться:
входить змія,
ламле йому кісточки,
садить у піч —
іч, який,
іч!

Не витерпів Телесик та як крикне!
— Чого ти? Ось зараз ми й дома.

Ой, держись, Телесику!
глянь ось сюди:
біжать поза вікнами
тополі й сади —
миг тільки,
миг!

Де вже там держатися:
так підстрибнув,
та ще і проїхався,
та ще й завернув —
землю
почув.

Вилізли з орла: Телесик і той чоловік, що його держав. А кругом людей-людей! У барабани барабаняють, у сурми сурмлять. Коні стоять, сіно їдять, з празником поздоровляють.

Стали тут Телесика
обнімать-питать:
«Чи вмієш на дудочку?
Чи любиш читать?
Як тебе
звать?»

Мовчить Телесик, не знає, що їм казати. Тільки дивиться на орла: що не лапи в нього, а коліщата, що не хвіст, а дощечка. А вони знов:

— Чи є в тебе матінка,
батько, сестра?

Довго був на яворі
і чого тікав?
Як тебе
звать?

Мовчить Телесик, ніяк не осмілиться. А кругом людей-людей! У барабани барабаняють, у сурми сурмляють. Коні стоять, сіно їдять, з празником по-здоровляють.

Тоді гукнули коника, сіли з Телесиком та й поїхали.

Проїхали вулицю —
хатка в ліску,
з дітворио м'ячки
грають на піску —
сонце
в ліску.

Як оточують його діти, як позбігаються! А він осмілився та всім їм одразу: — Телесик! Мене звать Телесик!

Умію на човнику
рибку ловить,
зміючку-Оленочку
враз обдурить!
Бачте,
який!

А діти: «Зміючку? Ще, може, з рогами, з крилами? Такого й на світі нема!» — Та й засміялися. Аж тут підійшла старшенька, сказала всім іти в хату, бо вже вечоріє. Повела вона до хати й Телесика. Вдягла його, умила й посадила за стіл. А сама пальцем торкнула стіну коло одвірка — як засвітиться стеля, та всіма огнями, та ловко-ловко! Зняла вона з стіни дудку чи якусь люльку

й почала в її слухати та балакати. Балакає та сміється, балакає та сміється, а наприкінці: — Телесиком, — каже, — звуть! — Думає Телесик: куди це я попав?

Наївся Телесик, напився, устав та й перехрестивсь. А діти кажуть: «Що він робить? Ану ще раз!» — А старшенька до них: «Чого ви дивуетесь — він же неграмотний!»

Назавтра, як тільки Телесик устав, почали його вчити читати. Тепер уже він не Івасик-Телесик, а Читасик-Піднебесик, бо справді літав під небом, а читає уже от-от краще буде за всіх нас.

Отаке-то.

Телесик — то колись був:

За морем це діялось
чи в нашім краю,
давно чи недавнечко —
того не скажу, —
був собі,
був.

ЯК ДУБ ІЗ ВІТРОВІЄМ БИВСЯ

Не одне уже століття
Дуб стояв, простерши віття,—
весь в корі, як у броні,
трудні роки, ночі й дні...

Знав одне лиш добре діло.
Листя дихало й раділо.
Дуб добрячим обростав —
доки й сам як витязь став.

Батьком був він Клену й Глоду.
Всім давав він прохолоду.
Кожен знав: хай грім гримить —
Дуб од бурі захистить.

Ось минуло ще століття...
Розгулялось лихоліття:
з півночі, з-під білих вій,
хижо глянув Вітровій.

Глянув, станув, розігнався,
Дуб зелений захитався,
віттям він загомонів:
— Стережись! Встає мій гнів!

Ми ж ні в чім тобі не винні.
Ми — в землі, в своїм корінні!!!
...Та іде на Дуба в бій
Розбишака Вітровій.

— Не шматуй красу зелену!
Я — захисник В'язу й Клену.
Ти на нас не налітай —
пропадом ти пропадай!

Вітер слухати не хоче,
Дуба рве, свистить, регоче.
Густо Гусінь наліза —
думає, що Дуб — лоза.

Ну, а Дуб стоїть, не гнеться,
силі Вітру не дається.
Тільки віттям стрепене —
Гусінь з нього вниз сипне...

Знов тут Вітер налігає,
листя на льоту хватає.
— Падай, — каже, — на ріллю,
а то Шашіль я нашлю!

Гульк! — і справді Шашіль лізе,
аж кругом все стало сизе.
Дуб тут голос подає:
— Дятлику! А де ти є?

Дятел враз себе являє,
стовбур Дуба оббігає,
в Шашіль дзьобом стук та стук —
Й Вітер знову, мов без рук.

— Ну що, взяв? — тут Дуб до Вітра.—
Сила ти нечесна й хитра.
Ти все ждеш на смерть мою?
Я ж ось, бач, живий стою!

Ох же Вітру і досадно!
Закружляв він листопадно,
та не вдержавсь на нозі
й опинився у грязі.

Дуб трясеться, Дуб регоче:
— Що твоя ще милість хоче?
У грязюці одпочить?
Так зима вже он спішить!

Вітер мовчки тут підвівся,
кашлянув та й подавився.
Дуб із нього засміявсь:
— Ну дак як — навоювавсь?

Насилав на мене Шашіль,
а в самого в тебе кашель,
насилав на мене жах,
сам же ледве на ногах.

Зуби в тебе випадають,
очі й брови вицвітають,
хочеш крикнуть: «Йде зима»,
а вже й голосу нема.

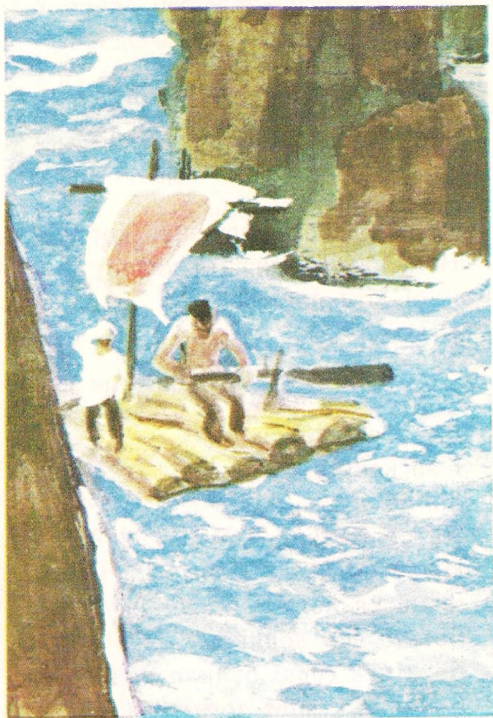
Ех ти, Вітре-Вітровію,
сам собі зламав ти шию.
Отепер іди та й плач
від самісіньких невдач.

Так промовив Дуб могутній —
і про день свій про майбутній
взяв він думати-гадать
та ще й вітами гойдать.

ЯБЛУКА З РІЗНИХ ДЕРЕВ

Казки, перекладені Павлом Тичиною

КАЗКА ПРО МУЗИКУ

ЧАСТИНА ПЕРША

За бором темним,
Великим,
Де, зачепившись
За сосновий гребінь,
Гойдається синее небо,—
Жив сирота Музика.
Не мав він ні двора,
Ні городу;
Тільки сірячину блаженку,—
Прикритись коли в непогоду,—
Та сопілку живеньку.
А грав він, як завжди,
Піднесено.
Навіть дерево, почувши його,
Ніяк вже не звисить додолу
Свої віти плакучії
Невесело.
Зашумить, засміється,
Отрясаючи пил,
Вітер рвонеться,
І заскачуть
Зайцями
На полі снопи.
Йшли до нього й старі, й молоді!
Бо пісня його
Багато сил додавала,
Багато в серці будила надій,
Бідняків і сиріт зогрівала...

Ось який був з Музики
Митець-чародій!

Далеко,
Там, де сонце заходить,
А мо' й ще воно далі,—
Жив цар у палаці великім.
Він не раз чував від усяких
Бувалих
Людей,
Що на світі є
Такий ось Музика.

Загадав цар
Музику́ того привести́
У палац перед царські очі.
Приведуть —
Усіх озолотить,
А не то — краще й додому не йти...
Ішли слуги царя всі дні й ночі:
І при сонці,
І при місяці високім,
То лісом,
То полем,
То горою,
Ще й суходолом глибоким.
Аж почули — щось ніби грає,
Тільки де саме й хто,—
Не видно ж бо їм,
Хоч ідуть

На дивний голос краєм
Вже цілий тиждень ось.
Один каже:
— Може, це здалось? —
Другий:
— Мо' трава співає? —

Тільки третій,
Враз приклавши вухо,
Каже:
—Браття! Тут земля така!..
Мо' до річки нам сходити,
Щоб рибалок там побачить,
Що все ловлять сонце в сіті,
Та питаєм,
Що це значить? —
Коли гульк —
Назустріч їм іде
У лозових лаптях хлопчик
Невеликий.
От послі й питають в нього:
— Де
У вас живе такий Музика? —
Вийняв він сопілку й як заграв,
Аж луна пішла борами ухать,
Розлилася шумом трав,
Пісню зорі вибігли послухать...
Тут всі взнали, хто це перед ними.
От послі і кажуть:
— Хоче цар
В тебе одкупить сопілки чар
Із піснями із живими.

А Музика каже:
— Бідні ми,
Голий я, мов кіл у частоколі.
Може, ваш господар має дар

Камінь золотим зробить у полі,
Але я сопілки не продам
Ні царю, ні вам ніколи...

І пішов Музика сам —
Де горби синіли й доли.

ЧАСТИНА ДРУГА

Довго радились послі —
Ой, таке ж нещастя!
Добре буде, як украсти
Ім сопілку вдасться.
Ось один дорожню торбу
Взяв, щоб спорожнить:
З торби вилетіла пташка
І знялась умить.
А на мокрий дерен другий
З свитки рукава
Тінь тут витрусив похмуру, —
Ні вовк, ні сова, —
Аж, здається, потемніли
Небо й зелень трав...
Третій — гадину
З-за пазухи дістав.

Ось один посол і каже
Пташці:
— Звийся ввись,
Де сріблястою лускою
Німан тільки блись,
Де зеленее повітря
Мріє польове...
Там, здається, і Музика
В тім краю живе.

Тіні каже:
— Підеш полем,
День погасиш ти,
Стежки сплутаєш, щоб людям
Стежок не знайти. —
Каже гадині:
— Як тільки

Задрімає край,
До Музики по сопілку
Тихо підповзай...
Звисло жито над рікою
Ще й клен молодий.
Спить Музика під вербою,
Не чує біди,
Що лягла німая тиша
На луги й поля;
Що над ним вже чорна пташка
Все кругом кружля;
Що спустилась ніч глухая,
Й там, де дереза,
Гадина до нього схилом
Тихо підповза.
Сниться сон йому: зі сходу
Ранок погляда.
І співає, й золотиться
В Німані вода.
Бачить диво:
У палаці
Цар сидить якийсь.
Очі його у Музику
Весело вп'ялись.
Випив меду ківш і витер
Бороду руду
Та й заграв він на сопілку:
— Ці-ра-ра, ду-ду! —
Скочив до царя Музика...
Сон тут раптом зник,
Тільки чує, що по схилу
Гад одповз і втік...
Зашуміла росна нива,
Зашуміла, мов ріка...
І... у пазусі сопілки
Не знайшла рука.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

На курган рогами гострими
Сперся місяць лисий.
Іде дорогою Музика,
Голову на груди звів.
Усіх питався: може, бачив,
Може, чув хто про злочинців?
Але вечором останнім
Навіть вітер спав в долині;
Не снували в очеретах
Комарі, як звечоріло.
Пташенятко пізнім льотом
Крил своїх не освіжило.
Тільки свічку засвітивши,
Світлячок один помітив,
Як щось з папороті злізло
Й поповзло між трав і квітів...
Та й їжак ще дещо бачив,
Але що — і сам не відав...
Розпитався їх Музика
І пішов на захід слідом.
Довго йшов...

Аж бачить в полі

Уповдовж долини-балки
Йде Сіяч і розсіває
Чорні зернятка з сівалки.
Зацікавився Музика
Й Сіяча ось так питає:
— Що це, дядьку, тут ти робиш?
— Потом ниву засіваю...—
Теж собі й Сіяч спитався,
Йде куди, з якого краю.
На дорогу в торбу вкинув.
Хліба чорного окраєць.
Цілий день іде Музика

І дива, ізнов стрічає:
Велетень ось крутить гори
І з долинами рівняє.
Привітався з ним Музика,
Каже про життя прокляте...
Хлопцю ж Велетень говорить:
— Я піду з тобою, брате.
Силача покличу, брата,—
На другім кінці розори
Він сидить і дні і ночі
В'є вірьовочки-обори,
Щоб сильце своє розвісить —
І за літо, і за осінь
Знищить пташок перелітних,
Що жирують на колоссі.
А він хай покличе Вяля¹,
Що стоїть гнівливий, ярий
Й пугою все розганяє
Темно-синіх хмар отари.
Про запас набрали лаптів,
Вирушили вдвох підвечір
У далеку путь-дорогу,
Торби скинувши на плечі.

Ось прийшли, де сине море.
Море сонне все сріблиться,
Тільки одному Музиці
В ніч у місячну не спиться.
Чує він, як в піднебесі
Гуси дикі щось говорять
Про чудовную сопілку
Й що зазнав Музика горя;
Що по нивах його рідних —

¹ Вяль — казковий богатир
у білоруській народній творчості.

Там, де Німан ген розлився,
Не чувать пісень ніяких,
Люд сміятись розучився...
І замислився Музика...
Гуси ж гелгають-говорять:
— Де тритисячна б'є хвиля —
Острів є посеред моря.
Цар справлять надумав свято,—
Ой поп'ють вина тубільці!
Гратимуть там на живенькій
Зачарованій сопілці...
— Так візьміть мене з собою! —
Та не вчули гуси крику.
Тільки хвиля, враз проснувшись,
Шумом пирснула в Музику.

ЧАСТИНА ЧЕТВЕРТА

Ще й на світ та й не займалось,—
Товариші Музики спали.
Тож він збудив їх і повідав
Про те, що гуси гелготали.
Ну що ж, рубати треба сосни,
Тісного плота ізв'язать.
Хоч би там як, чи зими й весни,—
Усім на острів путь тримать!
Аж темний бір шумить, зітхає —
Такий тут стук од молоточків.
Готова щогла, ще й вітрило
На ній прив'язане з сорочки.
І тільки сонце сходить стало
Й пустило промінь золотистий,—
З вітрилом пліт тихенько рушив,
Щоб в дальню путь собі поплисти.
Веслюють всі — та толку мало:
Ось вітер вранішній злітає,

Жене назустріч вал за валом
І знов до берега вертає.
— Важкий же пліт,— Силач озвався,—
Музика й Вяль хай їдуть,— каже,—
Щоб не змела їх буря часом,
Обох хай ликом Вяль прив'яже.—
А сам пішов на берег з братом,
Лягли грудьми в пісок між гори
І просто в рот вітрів кудлатих
Взялися дмухать — в сине море.
І море грізно застогнало,
Хлюпнула в сонце хвиля сива,
За нею ще і ще, мов гори,
Й понесли пліт на білих гривах...

Минають дні — то йдуть до сонця,
То потопають знов углиб:
Музика дивиться із Вялем
І на корали, і на риб;
На груддя перлів, самоцвітів,
На водорості світ багатий
І на затопленії судна,
Купці де, вояки й пірати.
Над головою, аж у хмарах,
Лунають поклики орлячі.
Мо' в чім подавсь в бою з вітрами
Чи свіжу здобич де набачив?
Та відлітає без обіду.
А хвилі бурхають із жалем!
І довго за орлом тим стежать
Здивовані Музика з Вялем...
Говорить Вяль:

— Здається, острів.

Поглянь! А може, це й не він? —
Золочені там стіни й гострі
Знялись кругом з усіх сторін.

Ось ближче підпливли і бачать:
Щось незнайомий край землі;
Палаци, сад, всього достача,
В порту ж — все щогли, кораблі.
І сміх у березі, і співи.
А скільки ж люду — ой багато!
Весь двір веселий і підпилий,—
Та й видно: цар справляє свято.
Сидить сам високо на троні,
Сім чоловік з завмерлим духом
Тримають пузо. Всі в приклоні.
Брильянти і бурштин в короні,—
Корона ж з'їхала на вухо.
А слуги спереду і ззаду
Кругом стоять наготові,
Щоб догодить цареві-гаду.
Скрізь білії столи дубові,
На них і хліб, і пташка дика
З глибин Полісся, з Біловежі...
З різноманітної одежі
Аж не надивиться Музика!
Говорить цар:

— Щось мало дзвону!

Гостей пора повеселить...—
І ось з поклонами до трону
Підходять царськії послы.
— Дамо сопілці,— кажуть,— волю,
Сама ж заграє, як в раю...—
Аж занімів Музика з болю,
Сопілку вгледівши свою...
На мураві ув оболоні
Всі змовкли: кожен жде, чекає.
Але ж не чуть чарівних тонів...
Мовчить сопілонька, не грає.
Цар розізлився:

— От так штуку

Мені принесли! Бач, як грає!..
Невже ж ніхто не збудить звуку?
Озвися, хто охоту має! —
Мовчать. Всі голови спустили.
А вже як цар удруге кликав,
Вперед у лаптях поруділих
З кийком протовпився Музика.
Узяв сопілку і, щасливий,
Обтер полою... Дивна сила!
На всі лади і переливи
Вона йому заговорила:
То дзвоном жайворона в житі,
То солов'їним чулим свистом,
Дрібною пташкою в рокиті,
Зозулею між темним листом.
Заграв про те, як жниці жали,
Як вітер роздимав солому,
Як хвилі Німаном гойдали,
І обірвав акордом грому...
Луна ж далеко ще лунала
І тільки змовкла в нетрях стиглих
Тоді, коли Музика з Вялем
До моря синього добігли.
Схопився цар:
— Догнать в цій миті!
Погоню шліть! Дзвоніть у било!..—
Але, мов чайка у блакиті,
Вже тоне білее вітрило.

ЧАСТИНА П'ЯТА

Брату став Силач казати:
— Глянь, де хвилю пінить шторм,—
Чи то котить вал дев'ятий?
Чи то зламаним крилом
Пташка, тонучи, махає?

— Ні-бо, то не хвиля грає,
То не трепет пташки в піні,
Це вітрило в морі синім!..—
Каже знов Силач:

— Відкрита
Далечінь! А хмари — глянь!
Ніби коней табуни там
Копотять в такую рань.
— Ех, не хмари і не коні
В водянім біжать просторі,
Слуги царські у погоні
Показалися на морі!

Вие, рве вірюга дика,
Вир на морі, мов скажений.
Вяль вже бачить і Музика
Берег рідний, бір зелений.
Ще раз веслами! Ось близько!
Пліт урізавсь у пісок.
В щоглі — рбзчах, де сучок,
Мов рябе, вітрило в бризках,
В піні, в шумі, в самоцвітах...
Каже Вяль:

— Ти сходи, Музико!
Ми ж самі гостей в привітах
Стрінем. Хто їх кликав?
Хватить їм столів-курганів!
Що ж, хай медом їх обносять.
Хай не сердяться, як п'яним
Голови дурні їм скосять!
В нас у танцях під ногами
Хряснуть панцирі їх кляті...
Швидше ж ти іди шляхами
Там, де Німан, сад при хаті,
Де працює люд, щоб жити,
Де рожевий цвіт на гілці.

Все, що бачив, розкажи ти,
Передай їм на сопілці.

Розійшлися. Вяль з братами
На незвичному причалі,
А Музика йде шляхами
Та й на схід, на схід все далі.
Ось вже в травах... дальні гони...
Ось ховається за межі.
Тільки все сопілки т́они
Розливаються в безмежжі.

А тим часом до затоки
Кораблі частіш підходять,
І на берег, на широкий
Цар і воїни виходять.
Цар ступив вперед в цій миті
Й каже:

— Кланяйтесь переді мною!
Сплів густі для вас я сіті,
Щоб тягнуть до водопою.
Краще ви самі віддайте
І сопілку, і Музику.
А не то — ось тут лягайте,
Пошмагаю вас без ліку.—
Стало смішно всій дружині.
Вяль говорить:

— Що хвалиться!
Ще побачим, хто в долині
Устоїть, як будем биться...
— Цар під ніс вам хоче дати —
Мало вам? Чого ж ви стали? —
І знов разом цар, і військо,
І послі зареготали.
Враз вони пішли у наступ,—
Чорний прапор їх хитнувся.

Вирвав Вяль дуб коренастий,
Поясом Силач стягнувся,
Плечі Велетень розправив...
І зустрілись. Знов навала?
Ой же бій там був кривавий! —
Аж луна десь застогнала...
Мовби у жнива на ниві
Сніп на сніп — кладеться сила;
Крики... очі страхітливі...
Вище все росте могила.
Сонце вже над морем низько;
Зникло — тільки смуга мідна...
Велетнів і царське військо
Розділила ніч невидна.

Цар утік. Ущухло в морі.
Вяль приліг біля кургана,
Щоб, як тільки згаснуть зорі,
Всім додому рушить зрана.
Спить земля. Вже сон присипку
Всім на очі посипає,
Тільки часом, мов на скрипку,
Вітер в полі стиха грає...

ЧАСТИНА ШОСТА

Ходить, ньокає Плугатар,
Доорать він ниву хоче;
А леміш блищить, як срібний,
Об пісок сирий чергоче.
Часом сталь шкрябне об панцир,
Іскра з кременю десь присне...
І під дерном раз за разом
То шолом, то спис тут трісне...
Ну, а скільки ще ж і трупів!
То все Вяль їх так підчистив!

— Ньо, конячко! Із землиці
Встане проріст рожайстий¹.
Заорем, заборонуєм,
Пройдемо з посівом в ранки.
Врожаї заколосяться,
Заколишуться співанки.

Тільки день заметушився,
Вяль, прокинувшись, говорить:
— Що за диво! Де не глянеш —
Скиби, борозни, розори:
І на захід, і на північ
Хтось устиг їх проорати;
Там, де бій кипів учора,
Навіть місця не пізнати.

Сонце кидало на ниву
Світло теплою порою.
Сів Музика коло броду
Під березою старою.
Думу думає єдину:
Чи живе де Вяль з братами?
Може, десь під цю годину
Обмиваються дощами
Його кості на тих нивах,
Простір де один широкий,
Море де шумить в припливах,
Де морський солоний рокіт.
З заходу летячи, ворон
Каже радісно, не з горя:
— Ой лягло немало війська,
Війська царського з-за моря!..—
Та й щось кинув він у Німан.

¹ Рожайстий — від слова «врожай»,
тобто: врожайний.

Глянув тут Музика в тоні:
Сяє камінь там предивний,
Що світився у короні...

І веселками квітчасто
Сині води засвітились.
Самі тони дзвінко, часто
У сопілці оживились —
Тихим шепотом криничним,
Комишевим зеленавим,
Мідним колосом пшеничним
Та волбшковим ласкавим,
Ще й луною, що весела;
Казкою, мов заколиска...
І здається, ніби й села
Взяв хто звуками обприскав...
Літо дивиться очима,
Знявся вітер свіжим летом;
Сонце там, де ллється Німан,
Наливається ренетом.

З узбецького поета Алішера Навої

ЯК ІШЛИ В ДАЛЕКИЙ КРАЙ ДВА ЮНАКИ...

... Один з них стати багатцем жадав.
А другий радий з того був, що мав.

Отак і йшли — удень і в ніч глуху...
Аж зирк — великий камінь на шляху.

Над ним — часу тисячолітній плин,
У землю вгруз наполовину він.

І на отій, що зверху, стороні
Написані слова якісь чудні:

«Якщо затратиш сили чималі
І цей ось камінь вивернеш з землі,

То прочитаєш ти слова внизу
Про те, що є руїна поблизу.

Предивний скарб захищено у ній.
Захочеш — буде він в руці твоїй.

А як не хочеш брати гроші, скарб —
Що ж, невибаглисть — теж хороший скарб».

Як перший прочитав слова оці —
Сердега аж змінився на лиці.

Бо дуже ласий був до злата він,
Тож тут же взявся за роботу він.

А другого бажання навісні
Не мучили: «Навіщо це мені?»

Та я б, їй-богу, зневажав себе,
Щоб так за гроші надривав себе.

Піду,— подумав.— Кожному — своє».
Минула ніч. Світанок настає.

А він простує шляхом крем'яним.
Аж ось і місто стало перед ним.

Підходить він. Розкрилась брама вмить.
Він дивиться — назустріч люд спішить.

А цей народ цікавий звичай мав:
Коли його правитель помирав,

То після нього той сідав на трон,
Хто вранці першим — так велів закон —

Прийшов у місто... Так було й тепер.
У цій країні саме шах помер.

Тож подорожній, бачте, щастя мав —
Правителем у цій країні став.

Його ж супутник довго на шляху
Руками землю розгрібав суху.

Набив собі криваві мозолі,
Нарешті камінь виверг із землі.
Читає напис: «Ти скарбів не жди.
В дурних надій — кінець дурний завжди».

Отак. Хто скромний — в славі та красі,
А над жадноюю сміються всі.

ШУРАЛЕ

I

Про Қирлай що-небудь чули?
Це ж село таке одне.
Там підспівують і кури,
якщо пісню хтось почне.

Хоч не звідти сам я родом,
але в тім селі бував.
Навіть землю боронив я,
сіяв зерно, жито жав.

Те село, я пам'ятаю,
все кругом було в лісах.
Ближче ж — ниви, луг зелений,
наче килим у квітках.

Чи було село велике?
Я скажу, щоб кожен знав:
той ручай, що протікав там,
вдосталь всім води давав.

Там не холодно й не жарко,
клімат там не підведе:
вітер дме тоді, як треба,
й дощ так само вчасно йде.

А малини там! суниці!
(Віти зверху, як шатро).

Не вгадаєш, за годинку
як вже й повнее відро.
Як чудесно! Наче військо —
струнко сосни в ряд стоять.
Я ж лежав колись під ними:
як-то гарно... благодать!

Там, де липи і берези,—
все гриби, боровики,
і щавель, зелені трави
й червонясті квітки.

Синіх і жовтогарячих —
скільки їх отам цвіте!
Хоч самі вони й низенькі —
а пахучії ж зате!
Їх метелики цілують:
поцілують — знов у путь.
А на квітку як сідають —
на коліна мов стають.

А пташки пісень заводять,—
ой, якої ж там краси!
Аж у серце западають
їх приємні голоси...

Тут і клуб тобі, й бульвари,
цирк і танцювальна тут,
і оркестри, і театри,
і гучні концерти тут.

II

Змалював жарке я літо,
взяти б осінь — теж жарку.
Не згадав і про дівчат я,
що в них брови на шнурку.

А про ярмарок улітку
й сабантуй ¹ — хай в другий раз,
бо далеко з цим заїду.
Скільки ж мріять раз у раз!

Почекай, я щось тут збився.
Ось про все згадав, але...
Таж цьому, про що пишу я,
наголовок ² «Шурале»?

Май терпіння, мій читачу:
розкажу, як то було,
просто сам не свій роблюся,
як згадаю про село...

III

Ну, звичайно, в цьому лісі —
всякого тут звіра є:
вовк, ведмідь, а ще й лисиця,
шкоди всім що завдає.

Є ще тут і тхір, і заєць,
і ховрах, і білка, й лось.
Скільки їх мисливцям нашим
зустрічати довелось?!

Ліс густий, і, кажуть, місце
є в ньому таке гниле,
де чорти живуть, і відьми,
і підступний Шурале.

¹ Велике осіннє свято
після збирання врожаю.

² Тобто: назва, заголовок.

Що ж тут дивного, що ліс цей
чортівню в собі вмістив?
В небі є ще й не такого:
простяглося ж без країв.

IV

Ось про це ж я тут і хочу
розказати до ладу
і, як завше, цюю казку
ще й на голос ізведу ¹.

Вечір був. У небі місяць.
Просвіщав він цілий світ.
Саме в ліс по дрова їхав
із села один джигіт ².

А доїхавши, спинився,
взяв сокиру він до рук
і почав сосну рубати:
цюк сокирою та цюк!

Літня ж ніч, буває, часто
ще від холоду бринить,
Як пташки усі поснули —
тихо в лісі, аж дзвенить.

От собі джигіт рубає:
ні завади, ні біди.
Що там справа, ззаду, зліва,
він не дивиться туди.

¹ Звести на голос — тобто: заспівати

² Хоробрий, сильний і спритний
чоловік, завзятець.

І, сокиру опустивши,
зупиняється на мить:
О! Немовби щось почулось?
Хтось пронизливо кричить?

Раптом глянув він: та хто ж це
з чорним поглядом страшним?
Захолов джигіт на місці:
щось стовбичить перед ним.

Хто ж це справді — чи проява?
утікач? чи лісовик?
А незграбне ж бо якеє,
та все скошується вбік.

Ніс — як вудлище загнуте,
сук стирчить замість руки.
Ну, а ноги — то не ноги,
корчомахи і пеньки.

Блискають у нього очі,
мов шмагаючі бичі.
Ти злякаєшся, як глянеш,—
та ще в лісі, уночі.

Сам же голий і цибатий.
Чоловік? Чи Водяний?
Серед лоба ріг у палець,
рот запалий і страшний.

Пальці в нього довгі-довгі,
кожен, може, ув аршин¹.
Нарости брудні на пальцях —
цілі гнізда горошин.

¹ Давня міра довжини — трохи менше, ніж метр.

Довго так вони стояли.
Цей мовчав, і той мовчав.
І нарешті: — Що потрібно? —
дроворуб тут закричав.

— Ей, джигіт, чого кричиш ти?
Щось ти надто вже крутий.
Не шахай я і не злодій.
Хоч, щоправда, й не святий.

Єсть така у мене звичка:
хто попавсь — залоскочу,
як тебе ж оце побачив,
я зрадів — аж регочу.

Пальцями тебе крутну я —
і кругом, і шкереберть.
Лоскотанням ж я людину
залоскочую на смерть.

Ну підходь, мене хоч трохи
пальцями полоскочи.
Я ж тебе — під самі пахи:
ой ківі, ківі, ківі!

— Що ж, пограємось, як треба.
Хочеш ти — я догоджу.
Та чи ж буде в тебе згода
ось на те, що я скажу?

— Ну, кажи: яка умова?
Ей, людино ти моя!
Що б там не сказав — я згоджусь.
Ой, полоскочуся я!..

— Ось тобі моя умова;
мусиш ти запам'ятать:
бачиш — он лежить колода?
Треба нам її піднять.

Ти берись із того боку,
звідси ж я піддам тобі,
та й потягнемо колоду,
щоб вляглася на гарбі ¹.

Де розщеплення в колоді —
там же ти і становись.
Лісовий баран, ти слухай:
за розщеплене берись!

Шурале як стій погодивсь ²,
бо і слова ж не сказав,
і до названого місця
широко покрокував.

Пальці в розщип як просунув —
враз його пройняв тут піт...
Ось, читачу, як закинув
удочку свою джигіт!

Бо джигіт схопив сокиру
і в клинок ударив раз;
Ще б ударить разів зо два —
й Шурале піймався якраз.

Шурале ж не розуміє:
думає і те, і се.

¹ Великий віз, яким перевозили різні вантажі.

² Погодився як стій — тобто: одразу ж погодився.

Він сокири мов не бачить —
просто дивиться, та й все.

Ще удар один, останній.
Здивувався лісовик:
вискочив клинок, і пальці
защикнулись — тільки «щик!».

Ось тепер вже догадався:
вие Шурале, кричить.
Боляче ж йому, рятуйте!
Хочеться ж на світі жить.

Шурале почав благати,
прикидатися святим,
покаянним став — ну, словом,
не таким, як перед тим.

— Та пожалься ж бо мене ти!
Ти ж людина, а не звір..
Ні тебе, ні твого роду
не чіпатиму — повір!

І другим забороню теж.
Ім скажу, що друг це мій.
Сам, мовляв, тобі дозволив
поблукать у пуші цій.

Дуже ж руку прищикнуло.
Зле мені вчинив ти, зле!
Ну пусти! І руку трудить...
Зобижаєш Шурале.

Шурале вищить од болю,
аж на здібочки піднявсь.
А джигіт розплутав віжки
і додому вже зібравсь.

За гнuzдечку взяв конячку
і одводить, сам іде.
Що йому той виск і стогін?
Він і вухом не веде.

— Ой джигіте нечувствений!
Як така вже в тебе лють,
Хоч скажи мені, будь ласка:
на ім'я тебе як звать?

Як до ранку я продержусь,
прибїжить братва моя
і спитає: — Хто ж це вдїав? —
Ій скажу твое ім'я.

— Що ж, це можна. Не забудь же:
просто звать мене — Торік.
Цей Торік — найстарший брат мій,
я ж — найменший молодик.

Шурале ж досадно слухать,
аж за серце узяло!
Він все рветься із капкана,
щоб зробити Торіку зло,
лютим зве його злочинцем,
лає, честить і клене:
— Я вмираю! Хто ж од смерті
прийде виручить мене?

Вранці всі шураленята
позбігались, — галас, крик:
— Ти дурний! Ти збожеволів!
Мозок в тебе не в той бік!

Якщо хто тебе зобидив —
і зобидив ще торік, —
що ж ти стогнеш в цьому році!
Ти за рік уже б одвик.

ВІДЬМА ВОДЯНА

I

Літній день. У річці в спеку
я купаюсь, веселюсь,
в воду вріжусь головою,
бризкаюся і сміюсь...

Так погравшися з водою
та години з півтори,
Я сказав: — Ну, буде, годі!
В груди сонця набери!

Я бігом з води. Вдягнувся.
Враз почулось... ніби там...
Що таке?! Чи я боюся?
Ні душі кругом. Я сам.

Встав я, щоб іти,— і бачу:
незвичайна дивина!
Жінка он сидить на кладці —
і страшна ж вона, страшна.

Золоту бере гребінку —
і в мовчанні, у журбі
вниз розпущенії коси
все розчісує собі.

Я стою — анічиркну! —
зціпив зуби і дивлюсь,
за кущем, за верболозом
ворухнутися боюсь.

Заплела вона тут коси
та руками ж обома,
підвелася і сплигнула,
раз пірнула — і нема.

Вийшов я, ступив на кладку.
Де ж поділась жінка та?
Це була нечиста сила?
Ось гребінка ж золота.

Подививсь кругом — нікого!
Та нікого ж не було.
Швидко я схопив гребінку
і помчав тут у село.

Може, гнався хто — не знаю:
не біжу я, а лечу
і нічого вже не бачу —
весь огнем палахкочу.

Раптом взяв і оглянувся —
страх який! О, що робить?
Відьма водяна за мною,
відьма водяна біжить!
І кричить вона: «Злодюго!
Що несеш ти — покажи!
Ти ж мою украв гребінку!
Краще стій, а не біжи!»

Я ж біжу, вона женеться
і викрикує слова.
Й нікогісінько ж у полі!
Ну хоч би ж душа жива!

Так прибігли до села ми.
Далі нікуди й тікать.

І взялись кругом на відьму
всі собаки валувать.

«Гав» та «гав» — одно все чути:
там, де двір, город чи сад.
І злякалася тут відьма,
і побігла вже назад.

— Ну, тепер я дома, вдома:
не боюся! — я сказав.—
А гребінку, стара відьмо,
ти не вернеш! — я сказав.

— Мамо, я знайшов гребінку!
Золоту ж бо! — я сказав.—
Пити хочу! Утомився...
Біг я довго! — я сказав.

Як про все почула мати —
ту гребінку узяла,
але раптом похмурніла.
Все ж замислена була.

II

Ну гаразд. Зайшло вже сонце.
Ляжу, підкріплюся сном.
В хаті сутінки. Так тихо!
Пахне сіном, полином.

Я під ковдру. Та не спиться:
кожен чую шерхїт, звук.
Враз хтось тихо у віконце —
стук! а потім знову: стук!
Я лежу. Немов не чую.
Чи то, може, я розм'як?

Та цей стук почула мати.
Встала: й що воно за знак?
— Хто там ходить? Що потрібно?
Уночі? Це ж диво з див!
Щоб тобі там і пропасти!
Щоб ти більше й не ходив!

— Та це я! Ну... водяная,
шо у річці... Ще пита!
Син гребінку вкрав! Учора!
Та ж гребінка золота!

Я з-під ковдри глянув: місяць...
За вікном вона стоїть...
— Боже, страшно як! — шепчу я.—
Як мені тепер і жить?

А в вікно вона все стука.
Он немов її рука...
Он розпущенії коси...
І вода із них стіка...

Матінка бурчить: — Це ж лихо!
Не одстане все одно,—
І, схопивши ту гребінку,
викинула за вікно.

Тут вже мати не стерпіла:
діло ж бо яке страшне!
Йї почала мене учити, —
ой же лаяла мене!

З того часу розбираюсь:
де чуже, а де своє.
Раз чуже — не смієш брати.
Хай лежить, хоч і згниє!

ПРО КОРОЛЯ ЯЧМЕНИЧКА

Жив на Хропині та й заможний пан.
Кажуть, добротворцем був цей стариган.
Ніби турків сотню в битві він розкидав,
Люд йому й сказав, військом він щоб відав,—
мо' що добротворцем був цей стариган.
Жив на Хропині та й заможний пан.

Мешкав він у замку; що хотів — робив.
Люд його спочатку начебто й любив.
Хоча пан у замку по ночах пиячив,
та з цим люд змирився, буцімто й не бачив,—
люд той, що спочатку начебто й любив.
Мешкав пан у замку; що хотів — робив.

В пана ж бо жона — наче янголя.
Стид її пече: з ким там пан гуля?
Вже ж і ніч минула, ось уже світає,
а в бенкетній залі гамір не змовкає...
Стид її пече: з ким там пан гуля?
В пана ж бо жона — наче янголя.

Пан жону і мучив, бив і катував:
день і ніч з горілки він не вибував.
А коли у місті голод став, нестаток —
Здер він у додаток з підданців податок,
із їх мозолів жиру набував.
Мучив пан людей, бив і катував.
Ніч одна минула, день перемінився —
добрій жоні пана сон живий приснився:

все життя щоб пана та й перемінити —
мусить для народу сина народити.
Жінці тій хороший сон живий приснивсь.
Ніч одна міннула, день перемінивсь.

Однієї ночі в замок біс явивсь,—
стережися, пані! мужа стережись!
День чудовий влітку. Ніч? — весь лан квітує.
Люд же тебе любить, він тебе врятує.
Стережися, пані! Мужа стережись!
Однієї ночі в замок біс явивсь.

І жона тікає, а куди — секрет.
Кинула й сережки, перли і браслет.
Копотить погоня навздогін за нею.
Хто ж тебе врятує з тугою твоєю?
Кинула й сережки, перли і браслет.
І жона тікає, а куди — секрет.

Вже погоня мучить весь народ в ці дні.
Де вона побігла — скажете чи ні?
Ой ячмінне поле, любі колосочки,
ви її сховайте в борозни, в куточки!
Де вона побігла — не кажіте ж, ні.
Вже погоня мучить весь народ в ці дні.

... Тож приходив потім — чи з долин, чи з гір —
Ячменичком звався! — славний богатир.
Знав він свого люду радощі і болі,—
адже він родився на ячміннім полі.
Ячменичком звався славний богатир.
Тож приходив потім — чи з долин, чи з гір.

Він паноту нищив, що гнітила люд,
що в вині топила чесний людський труд.
Він проти неправди до страшного бою

всіх повів підданців сміло за собою.
Й знищив він паноту, що гнітила люд,
що в вині топила чесний людський труд.

Владарем сам люд був, сам королював,
королем Ячменичка все ж таки він звав.
Тож, бува, як прийде та до нас недоля,
так і ждять підмоги з ячмінного поля —
Славного Ячменичка, як то люд назвав,
щоб народ сам владно, сам королював!

БРЕХУН

Був собі на світі цар один. І от звелів він таке оголосити по всьому своєму царству:

— Якщо придумає хто таку небилицю, на яку скажу я: «Це брехня», тому дам півцарства.

Ось і приходять якийсь собі чабан та й каже:

— Довгих літ цареві! А мій батько мав таку ломаку, що він, бувало, нею аж до самого неба доставав. Дістане ото та й почне перемішувати зорі.

— А що ж, буває,— відповідає цар.— Ось у мого діда так був такий чубук, що він ним просто прикурював від сонця.

Почухавши потилицю, ні з чим чабан відходить. Аж ось приходять якийсь кравець. Та й каже:

— Пробач мені, царю, я дещо спізнився. Заніколилось дуже. Учора дощ великий ішов, така гроза зчинилась, що блискавками небо розпороло. Так ото я штопати небо ходив.

— Ну, що ж, добре діло робиш,— каже цар,— та тільки щось погано ти заштопав: бо ще й сьогодні вранці покрапував дощик.

І цей також ні з чим собі виходить.

Та ось приходять бідний селянин, який під пахвою тримає видовбану мірку.

— А тобі, братику, чого вже? — питає цар.

— Та ось прийшов справляти¹ мірку золота, що ти мені винен.

¹ С п р а в л я т и — тобто: вимагати, щоб віддав.

— Мірку золота? — дивується цар.— Брехню ти мелеш. Ніякого золота тобі я не винен.

— А коли брешу — давай мені півцарства.

— Ні, ні, правда твоя! — спішить тут же поправитись цар.

— Ну, а коли правда, то давай мірку золота.

В селі якомусь селянин
крамничку мав. То сим, то тим
перебувавсь. Отож якось
чабан: — Здоров! як маємось?¹ —
Чабан з'явивсь. — Я на пораду
прийшов (кийок, собака ззаду) —
на ось яку:
продай медку...

— Медку? Чого ж, часу не гай.
Та де твій посуд, підставляй.
Цього чи квіткового, може?
Для пастуха! сусіда! — боже... —
Тож ловкенько
та хитренько
так важать мед. Аж гульк — ти ба!
Краплина меду впала... га?
— Дзз! — муха клята. Як на спит²
крутнулася і сіла. Кіт
хазяїна крамнички — боком
та все бочком. Примружив око —
на муху стриб! —
і згріб у лапи.
Але в той мент³ собака встав,
ошкірився і клацнув: — Гав!
І раптом — цап! —

¹ Тобто: як поживаєш.

² Тобто: наче хтось її сюди просив!

³ Тобто: тієї ж миті.

як кинеться...
Нещасну кицьку
здушив, куснув
і геть жбурнув...

— Ой, задушив! Зоставсь я сам!
Ой, щоб ти здох! ти ж гірш од пса! —
І крамар тне, собаку б'є
та мостить ¹ чим попало. Є,—
по голові! удари многі
звалили пса — одкинув ноги.

— Ой людоньки! Собака ж, лев,
все достояніє моє
погинуло! А, щоб ти здох,
мерзенний крамарюго! Ох,
Як і візьмусь за тебе! Жабо,
й ти смів собаку бить! Нахабо! —
Кричить чабан.— Пожди ж ти, хлоп!..²—
Кийок назад одвівши... цоп
по крамарю! удари многі
взяли й цього — одкинув ноги.

— Убили!.. ой, рятуйте! — крик
з кутка в куток, як вихровик,
клубочеться; із дому в дім:
— Ой, допоможіть... убили!..— Всім
передають, усі біжать в тривозі —
ізнизу, зверху, по дорозі...

Один жене,
другий клене,
і батько, й син,
і челядин,
сестра, і брат,

¹ Тобто: лупцює.

² Мужик, селяк.

і кум, і сват,^с
і теща, й тесть,—
і хто їх знає, хто там єсть,
ні краю, ні кінця...
І кожен, хто прибiг, дубця
тут зараз в руки — й ну лупить:
— Ей, ти! Ведмедю! Жевжику!
Чи чули, людоньки? — медку
прийшов купить, а сам... Цю ж мить
вставай! Якраз. Такіі куплять! —
та: раз іскажуть, десять влуплять:
— Оце щоб знав! оце щоб знав!
Ну, як... ще диха? перестав? —
Коло собаки покладіть.

— Агей, а хто там! заберіть
ідіть покійника.— Дійшла
до чабанового села
ця звістка.— Що?! Так плюй в лице!
Бо доки ж це!

Еж ¹ односельця вбито!..
Немов осиняче розрито
гніздо бува — так те село
і піднялося, й загуло
всім кодлом. Ох же й метушня!
Той пішки йде, той поганя,
а той, схопивши що попало,
біжить; рушницю, заступ, рало
комусь тереблять; шаблю, квач,
лопату, вила, ще й деркач;
сокиру, ніж і помело —
всі на ворожее село
один за одним, котрі встигли,
та як дмухнуть! І ох же ж бігли...

¹ Бо ж, адже.

— Ну й що за люди?! що їм тре'?¹ —
Ні страх, ні стид їх не бере.
Людина йде узнать, купить,
вони ж он бач як: зараз — бить.
Дак тьху на вас, на всі крамнички,
на вашу честь, на ваші звички...

Ми вам дамо!

Розгромимо!

Ану вперед! Гей разом, ну! —
І вийшли всі, як на війну.
Кололись, різались; вогнем
пекли; кричали: рознесем!
Й чим довше бились — безголові,—
тим більш вони хотіли крові ².

Коли ж усіх посікли,—
любенько
зникли...

І то ж сказать: ці два села
такі близькі, що землі їх
межують. Що ж до злиднів — хватить ³:
бо кожне з них подушне ⁴ платить
царю своєму. Ось. Так значить
почув один з царів — і рачить ⁵
про це, й зволя: цілуйте хрест —
даю народу маніфест ⁶:

¹ Тре' — скорочена розмовна форма
від слова «треба».

² Тобто: тим більш вони хотіли
убивати й різати.

³ Тобто: злиднів більш, ніж треба.

⁴ Податок у старі часи за кожную
живу людину (душу).

⁵ Тобто: радиться зі своїми
помічниками та міністрами.

⁶ Указ.

«Хай буде відомо гулящим ¹,
робітникам і предержажим ²,
солдатській удові
і всьому світові:
тоді як ми опочивали ³
по-мирному, найшли завали ⁴
на нас, як грім. Кінець був ле́жі ⁵:
сусіда вдерсь у наші межі.
І знищили мечем коханих
моїх улюблених підданих.
І ось за них, за щастя краю
до помсти всіх я закликаю.
Війна чужа мойму еству —
проте — дали ми воїнству
наказа, щоб воно негайно
з гарматою і з тим, хто тайно
нас береже, із богом — втьмило ⁶
й на землю ворога вступило.

А другий цар теж і собі
дає наказа: «В цій добі ⁷
ми протестуємо! Обиди ⁸
від нечестивого сусіди
нанесені; в'їдання хитре ⁹
ніщо тепер уже не зітре,
як тільки кров, хіба що кров.

¹ Тобто: тим, що не працюють.

² Тобто: тим, що мають маетки та кріпаків.

³ Тобто: я спав, відпочивав (царі
в своїх указах замість «я» писали: «ми»).

⁴ Тобто: прийшла біда, руйнування:

⁵ Тобто: кінець мирному відпочинкові.

⁶ Тобто: пішло в похід всією своєю силою.

⁷ Тобто: в цей час.

⁸ Образи.

⁹ Тобто: ворожі підступи, провокації.

Отож: за спокій, за любов,
в ім'я святої правди, честі,
не можучи образи знести,
що дружні розв'ели народи,
ми нехотя, в ім'я свободи
підносимо свій голос. Богу
помолилось. Ось меч! В дорогу!..¹»

І почалась війна. Горить
з обох боків. Кровопротить
таких ще не було: різня
на славу. Де ж та радість дня
і цвіт? Ой процвіла країна —
самі лиш трупи та руїна...

Прийшла й зима,
а змін нема.

Робітники голодні.

Незжатиї урожай в безодні
Осипавсь. Почало косить людей².
Війна ж ані на мить
не стихне! Голод. Мор. Чума.
Весь край — пустеля, жах і тьма...
І тут вже ті, що уцілили,
взялись за голову: — Могили!
Гулящі ж п'ють? Царі ж безжурні?
Ой дурні ми, ой дурні...

¹ Всі царі, оголошуючи війни, запевняли народ, ніби вони воюють за справедливість, за мир, за свободу,— хоч це було зовсім не так.

² Люди стали вмирати від нестатків, голоду, хвороб.

НЕПЕРЕМОЖНИЙ ПІВЕНЬ

Було це коли чи не було, а от же був собі один півень.

І ось одного разу цей півень, розгрибаючи сміття, знаходить червінця.

Тут враз він на покрівлю злітає і свій голос подає:

— Кукуріку! А я гроші найшов!..

Чує теє цар та й наказує своїм назирам-візірам¹:

— А підіть ви ті гроші одніміте та принесіть мені сюди.

Назири-візири йдуть, гроші віднімають і приносять їх цареві.

Півень кричить:

— Кукуріку! А цар через мене ось розбагатів!..

Цар своїм назирам-візірам назад червінця віддає та й каже:

— Віднесіть назад, йому віддайте, а то негідник цей іще перед усім світом нас осоромить...

Назири-візири назад несуть того червінця та й віддають його півню.

А півень злітає на покрівлю:

— Кукуріку! А цар мене злякався!..

Розлютувався цар і отаке наказує своїм назирам-візірам:

— Та йдіть,— каже,— цього розбишаку піймайте,

¹ Царські міністри та охоронці.

візьміть утніть йому голову, зваріте й принесіть — я з'їм і цим його позбудусь.

Назири-візири йдуть, ловлять того півня і вже ось сюди несуть. Але ж — чи ти ба! — його несуть, а він таки своє кричить:

— Кукуріку! А мене цар в гості позвав!..

Принесли його, зарізали і пхають у казан, щоб ото зварився, аж чують — голос подає він:

— Кукуріку! А цар мене в гарячу-прегарячу лазню послав!..

От — зварили півня та й приносять, перед царем ізварене ставлять, але ж півень кричить:

— А я з царем разом до столу сів, щоб пообідати!

Цар якомога швидше бере півня та й ковтає. А той, проходячи крізь горло царя, кричить:

— Вузенькими, вузюсінькими вуличками проходжу, кукуріку!

Цар як побачив таке, що півень не перестає кричати ще й після того, як його вже проглітнув він, та й наказує своїм назирам-візірам:

— А вихопіть ви шаблі свої та станьте наготові — і тільки хай хоч раз іще той півень кукурікне — то так ви й рубайте!

Назири-візири, вихопивши шаблі, стають наготові — один по цей бік, а другий — по той.

А півень, який вже саме до живота царя доходив, тут раптом голос подає:

— Скільки я по білому світу мандрував, а такого темного кутка ніде не зустрічав, кукуріку!

— Рубайте! — наказує цар.

Тут як ударили назири-візири, так увесь живіт царя розпоріли.

А півень виходить на волю, чимдуж біжить, злетівши, стає на краєчку покрівлі та й кричить:

— Кукуріку!

КОЗЕНЯТКО

У темному лісі жила собі коза. А в неї було гарненьке козенятко. Коза щодня це козенятко залишала дома, а сама ішла на галявину пастись. Пасеться коза, а ввечері з повним вим'ям ось і приходить додому, стукає в двері, мекекекає та й кличе:

Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!
Бродила я долиною й горбком,
Для тебе запасалась молочком:
Дверцята відчини, щоб я ввійшла,
Тобі смачного молочка дала.
Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!

Тут козенятко зараз же кидається — двері відчиняє. Мати йому молочка дає поссати — та й ізнов іде пастись.

За всім цим потихеньку підглядає вовк. І ось одного вечора, перед самим приходом кози, стукає він у двері й товстим голосом своїм вигукує:

Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!
Бродила я долиною й горбком,
Для тебе запасалась молочком:
Дверцята відчини, щоб я ввійшла,
Тобі смачного молочка дала.
Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!

А козенятко чує та й відповідає:

— Це хто ж такий ти будеш — ніяк не впізнаю. Моя мати кличе не так. У неї приємний і тоненький голосок. Твій же голос — суворий та грубий. Дверей не відчиню. Іди собі геть!.. бо я тебе не хочу!..

І вовк геть собі йде, далеко відбігає.

Ось приходить мати, стукає в двері:

Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!
Бродила я долиною й горбком,
Для тебе запасалась молочком:
Дверцята відчини, щоб я ввійшла.
Тобі смачного молочка дала.
Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!

Козенятко відчиняє двері, ссе у матері молочко та й розказує їй:

— Ой мамусю, а що тут було! Недавнечко приходив тут якийсь невідомий, у двері постукав та й став до мене вигукувати:

Чорненьке козенятко,
Гарнесеньке дитятко!

Наказував: двері відчини! Такий товстий у нього голос! Я так ізлякався, так ізлякався!.. Дверей не відчинив, а йому отак я одказав: не хочу, іди собі геть!..

— Ай-я-яй, чорнявеньке, моє ти славне! Ой же й гарно ти зробив, що не відчинив! — сказала перелякана мати. — Та це ж був вовк. Він приходив, щоб тебе з'їсти. На другий раз гляди ж мені, якщо бува прийде, не відчиняй! Скажи йому: забирайся геть! Бо як прийде моя мати, вона своїми гострими рогами всього тебе сколе!

З М І С Т

Казки дідуся Павла. *Передмова С. В. Тельнюка* 5

ІВАСИК-ТЕЛЕСИК

Дума про трьох вітрів	12
Кожум'яка	15
Дударик	18
Ми кажемо...	23
Івасик-Телесик	24
Як Дуб із Вітровієм бився	33

ЯБЛУКА З РІЗНИХ ДЕРЕВ

Казки, перекладені Павлом Тичиною

<i>З білоруського поета Максима Танка</i>	
Казка про Музику	38
<i>З узбецького поета Алішера Навої</i>	
Як ішли в далекий край два юнаки...	55
<i>З татарського поета Габдули Тукая</i>	
Шурале.	57
Відьма водяна	67
<i>З чеського поета Вітезслава Незвала</i>	
Про короля Ячменичка	71
<i>З вірменського поета Ованеса Туманяна</i>	
Врехун.	74
Краплина меду	77
Непереможний півень	83
Козенятко	86

Павел Григорьевич Тичина

ДУДАРИК

Сказки (На украинском языке) Для младшего школьного возраста

Рисунки Василя Андресвича Евдокименко

Составление и предисловие Станислава Владимировича Тельнюка

Рецензент Петр Давыдович Моргаенко

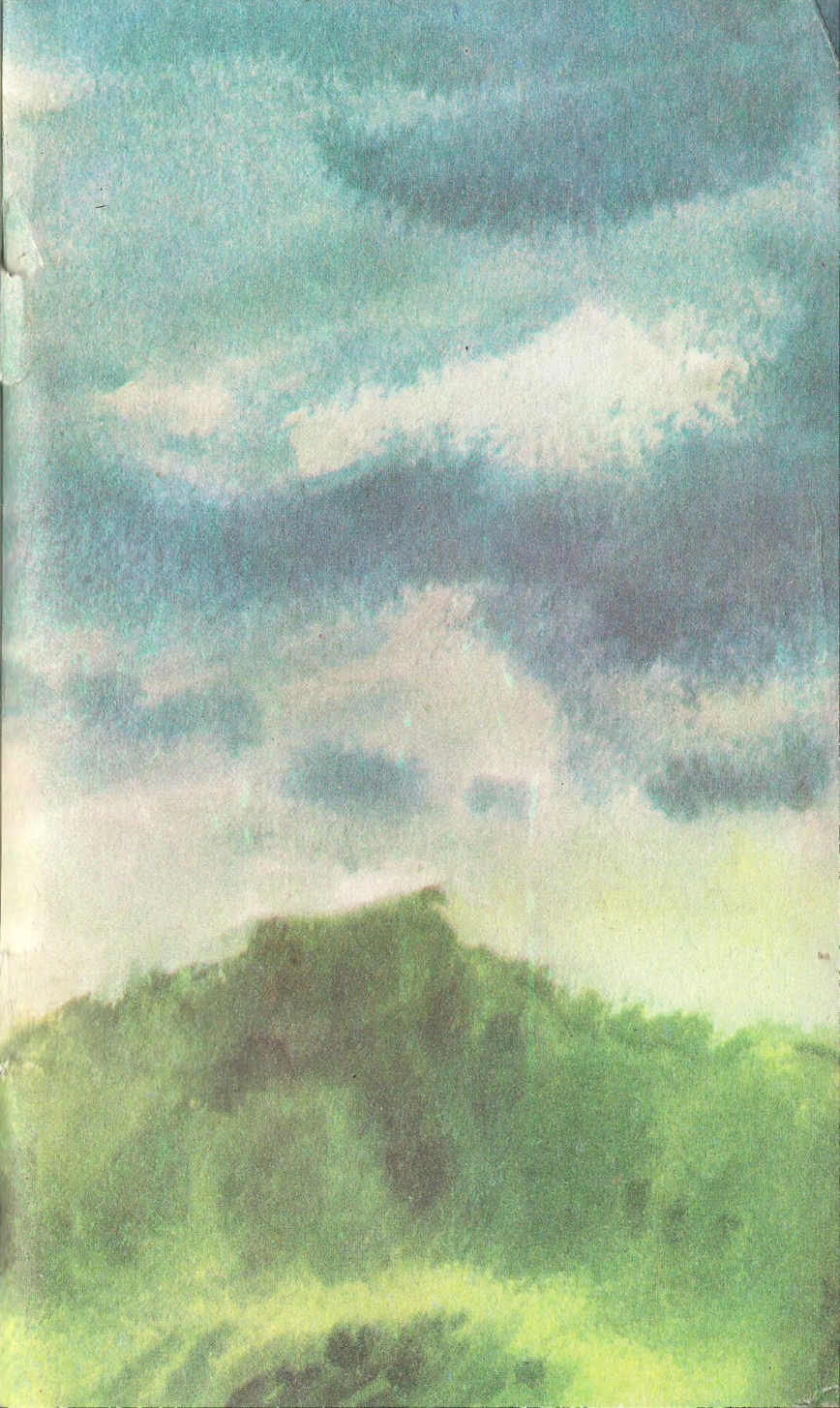
Издательство «Веселка» Киев-4, Бассейная, 1/2

Редактор В. С. Рубан Художній редактор І. І. Литвин

Технічний редактор Ф. Н. Резник. Коректори Т. М. Тютюник, С. В. Гордіюк

Інформ. бланк № 1802

Здано на виробництво 30.06.80. Підписано до друку 12.01.81. Формат 84 × 110/32. Папір офсетний № 1. Гарнітура літературна. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 4,29. Обл.-вид. арк. 3,86. Тираж 300 000. Зам. 1820. Ціна 30 к. Видавництво «Веселка» Київ-4, Басейна, 1/2. Головне підприємство республіканського виробничого об'єднання «Поліграфкнига» Держкомвидав УРСР, Київ-57, Довженка, 3.

30 коп.

